

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Маргарита Христова Колева на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование: 1.

Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика

(Специална педагогика)

ТЕМА: ЕЗИКОВО РАЗВИТИЕ ПРИ ДЕЦА С МНОЖЕСТВЕНИ НАРУШЕНИЯ

Автор: Елени-Магдалини Панделис Василагаки

Научен ръководител: доц. д-р Миглена Симонска

Параметри и информационни ресурси на дисертационния труд

Дисертационният труд, представен от докторант, редовна форма на обучение **Елени-Магдалини Панделис Василагаки** е обсъден и препоръчан за официална защита от катедрения съвет на катедра „Управление на образованието и специална педагогика“ при Факултета по педагогика на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Трудът е в обем от 198 страници, 277 библиографски източници, от които 213 чуждестранни и 64 гръцки, 50 таблици: 5 фигури и 2 приложения. Представеният от докторантката комплект материали на хартиен носител, включва всички необходими документи и е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ЮЗУ.

В съдържателен план дисертационния труд включва увод, три части и ресурси като Дискусия, Заключение, Препоръки, Приноси. Всяка от частите на труда - теоретична, емпирична и аналитична има своята визия, разкриваща основни акценти от изследваната проблематика и обогатяваща програмната ориентация на изследването в неговите концептуални параметри. Респективно, трудът се приема за авторски научно-изследователски продукт с конкретно обосновани тези и изводи с практико-приложна насоченост.

Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Избраната от докторантката проблематика е актуална не само за научната област на специалната педагогика, но и за практиката, свързана с компетентното и професионално ръководене от педагозите на процеса на езиково развитие на децата с множествени нарушения. Теоретичният преглед на проблема, подобреният инструментариум за изследване, анализът на получените резултати, направените обобщения и изводи осигуряват значимата научната стойност на разработката, както и нейната дисертабилност.

Актуалността на проблематиката, изследвана от докторант **Василагаки** е напълно в смисъла на поставените цели - да се направи преглед на спецификата на езиковото развитие на децата с множествени нарушения, да се идентифицират специалистите, които ще допринесат за разпознаване на езиковите нарушения и обучителни затруднения при тези деца, както и да се изследват факторите, с влияние върху причините за появата им. Решенията на докторантката за постигане на тези цели – да се потърсят гледните точки на учителите в масовото и специалното обучение в начален и среден гимназиален етап, които работят в училищата в региона на Централна

Македония в Р. Гърция са гаранция за значимост и надеждност на изследователските процедури и резултатите от тях.

Познаване на научни изследвания и теории по проблема.

От представения теоретичен обзор в първата част на дисертационната разработка може да се направи извода, че авторката познава много добре състоянието на проблема относно спецификата на езиковото развитие на децата с множествени нарушения, както и последващите обучителни затруднения. Налице е компетентност при проследяване на многообразието от нарушения в развитието на децата, позоваванията на автори е коректно и точно, обобщенията са по посока на поставените цели и задачи.

Методология на изследването.

В своята цялостност избраната изследователска методика позволява да се идентифицират водещите фактори и се диференцират причините за обучителните затруднения при децата с множествени нарушения. Вниманието заслужават конкретизираните от докторант **Василакаки** ресурси, определящи нейния задълбочен подход към изследователски процес - **4 изследователски задачи, 6 изследователски въпроса и 6 изследователски хипотези.**

В съдържателен план издигнатите хипотези разкриват компетентността на авторката относно практическите измерения на изследваната проблематика. Според мен познаването на практиката за работа с деца с множествени нарушения и умението обосноваване да се изведат позитивите и негативите на процеса е съществена част от изследователската процедура. Определено смятам, че изборът на изследователски инструментариум - структуриран въпросник с 54 въпроса от затворен тип по скалата на Ликерт, извадката от учители и техниката на случайно вземане на проби са съществено условие за обективност на получените резултати. Приемам за надеждна организацията на пилотното и основното количествено изследване, както и на процедурите по събиране, обработка и анализ на резултатите чрез статистическите методи, математически модели и цифрови данни.

Характеристика и оценка на дисертационния труд.

Синтезирано, положителните акценти в дисертационният труд са както следва:

- Значимост и актуалност на разработения проблем.
- Задълбочен и многообхватен преглед на теоретичните постановки, свързани с езиковото развитие и обучителните проблеми при децата с множествени нарушения.
- Много добро равнище на организация на количественото изследване на всеки от етапите му – приложени са 3 фази на проверка - фаза на сортиране, диагностика и коригиране с цел по - добро качество на резултатите и възможност за обективен анализ.
- Много коректно, нагледно и аналитично, представяне на количествените данни по всеки от въпросите, като впечатление прави анализът им по посока на издигнатите хипотези, както и по посока на основната цел на изследването. Отделните анализи, поставят особен акцент върху конкретни предпоставки, засягащи езиковото развитие на деца с множествени нарушения и обучителните им затруднения.
- Налице е обективност на направените констатации относно ефекта на демографията върху 15-те модула на въпросника – те са в съответствие и дават отговори на изследователските въпроси и изследователски хипотези.

- Съдържателният прочит на ресурса – дискусия с формулираните 5 измерения, изводи и препоръки са обективен критерий за висока оценка на дисертационния труд и неговото значение за оптимизиране работата с деца с множествени нарушения. Вниманието заслужават направените от докторантката **препоръки** за педагогическата практика и семействата, което разкрива равнището на нейната компетентност и разбирането за характера на осъщественото изследване.

Относно приносите:

Приемам изведените от докторант Елени Василагаки научни и с практическа стойност приноси от дисертационната разработка. Формулираните приноси и в двата аспекта, както относно сътрудничеството между училищните специалисти и спецификата на образователната среда, така също и относно ползите да децата с множествени нарушения и обучителни затруднения са сериозна основа за конкретни практически решения в нормативната база, в училище и семейната общност.

Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантката е приложила 5 броя публикации, от които три самостоятелни и две в съавторство с научния ръководител. Броят и характерът на публикациите напълно съответстват на изискванията на ЮЗУ за публична защита на дисертационния труд и в голяма степен отразяват същността и постигнатите резултати в дисертационното изследване.

Автореферат

Съдържанието и качеството на автореферата, отразява точно структурата и основните резултати, постигнати в дисертацията.

Критични забележки и препоръки

Резултатите от дисертационното изследване на докторант Елени - Магдалени Василагаки и компетентният им анализ открояват съществените особености в работата с деца с множествени нарушения и конкретно в тяхното езиково развитие и обучителни трудности. Много е важно тези резултати да бъдат популяризирани, като докторантката може да предложи **Практическо ръководство** за преодоляване на затрудненията в полза на всички учители и за успешното развитие и обучение на децата.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на докторант **Елени - Магдалени Василагаки** съдържа научни и практико – приложни резултати, с което съдържателно се обогатява научната област на специалната педагогика. Дисертационният труд отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ЮЗУ.

Качествата на представения за становище дисертационен труд са доказателство за това, че докторантът притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения в областта на специалната педагогика и демонстрира компетенции за самостоятелно провеждане на научно изследване. Няма съмнение за плагиатство в представените за рецензиране дисертация и публикации, свързани с нея.

В този смисъл убедено давам своята положителна оценка за проведеното дисертационно изследване, постигнати резултати и приноси, и предлагам на научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование: 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика) на **Елени-Магдалени Панделис Василагаки**.

23.08.2026 г.
гр. Благоевград

Член на научното жури:
Проф. д-р Маргарита Колева

OPINION

by Prof. Margarita Hristova Koleva, PhD on a dissertation for the award of the educational and scientific degree “Doctor” in the field of higher education: 1.

Pedagogical Sciences, Professional Field 1.2. Pedagogy

(Special Pedagogy)

TOPIC:

LANGUAGE DEVELOPMENT IN CHILDREN WITH MULTIPLE DISABILITIES

Author: Eleni-Magdalini Pandelis Vasilakaki

Scientific supervisor: Assoc. Prof. Miglena Simonska, PhD

Parameters and information resources of the dissertation

The dissertation submitted by the full-time doctoral student **Eleni-Magdalini Pandelis Vasilakaki** was discussed and recommended for public defence by the Departmental Council of the Department of Education Management and Special Pedagogy at the Faculty of Pedagogy of South-West University “Neofit Rilski”.

The dissertation has a volume of 198 pages, 277 bibliographic sources, of which 213 are foreign and 64 are Greek, 50 tables, 5 figures and 2 appendices. The set of materials submitted by the doctoral student in hard copy includes all necessary documents and complies with the Regulations for the Development of the Academic Staff of South-West University.

In terms of content, the dissertation includes an introduction, three parts and sections such as Discussion, Conclusion, Recommendations and Contributions. Each of the parts of the dissertation, theoretical, empirical and analytical, has its own vision, revealing the main emphases of the researched issues and enriching the programme orientation of the study in its conceptual parameters. Accordingly, the dissertation is accepted as an original scientific research product with specifically substantiated theses and conclusions of practical and applied relevance.

Relevance of the topic and appropriateness of the formulated aims and tasks

The issues selected by the doctoral student are relevant not only to the scientific field of special pedagogy, but also to the practice related to the competent and professional guidance by pedagogues of the process of language development in children with multiple disabilities. The theoretical review of the problem, the selected research tools, the analysis of the obtained results, and the generalisations and conclusions made ensure the significant scientific value of the work, as well as its suitability as a dissertation.

The relevance of the issues examined by **doctoral student Vasilakaki** is fully consistent with the formulated aims: to review the specific characteristics of language development in children with multiple disabilities, to identify the specialists who will contribute to the recognition of language disorders and learning difficulties in these children, and to study the factors influencing the causes of their occurrence. The doctoral student’s decisions for achieving these aims, namely to seek the viewpoints of teachers in mainstream and special education at primary and lower secondary level who work in schools in the region of Central Macedonia in the Republic of Greece, are a guarantee of the significance and reliability of the research procedures and their results.

Knowledge of scientific studies and theories related to the problem

On the basis of the theoretical review presented in the first part of the dissertation, it can be concluded that the author has a very good knowledge of the state of the problem concerning the specific characteristics of language development in children with multiple disabilities, as well as the subsequent learning difficulties. Competence is evident in tracing the diversity of developmental disorders in children, the references to authors are correct and precise, and the generalisations are directed towards the formulated aims and tasks.

Research methodology

In its entirety, the selected research methodology makes it possible to identify the leading factors and differentiate the causes of learning difficulties in children with multiple disabilities. The resources specified by **doctoral student Vasilakaki** deserve attention, as they determine her in-depth approach to the research process: **4 research tasks, 6 research questions and 6 research hypotheses**.

In terms of content, the hypotheses formulated reveal the author's competence regarding the practical dimensions of the researched issues. In my opinion, knowledge of the practice of working with children with multiple disabilities and the ability to derive, in a reasoned manner, the positive and negative aspects of the process constitute an essential part of the research procedure. I definitely consider that the choice of research tools, namely a structured questionnaire with 54 closed-ended questions on a Likert scale, the sample of teachers and the random sampling technique, is an essential condition for the objectivity of the results obtained. I accept as reliable the organisation of the pilot and main quantitative study, as well as the procedures for collecting, processing and analysing the results through statistical methods, mathematical models and numerical data.

Characteristics and evaluation of the dissertation

In summary, the positive emphases in the dissertation are as follows:

- Significance and relevance of the developed problem.
- An in-depth and comprehensive review of the theoretical positions related to language development and learning problems in children with multiple disabilities.
- A very good level of organisation of the quantitative study at each of its stages: 3 phases of verification were applied, namely a phase of sorting, diagnosis and correction, with the aim of achieving better quality of the results and the possibility of objective analysis.
- A very correct, clear and analytical presentation of the quantitative data for each of the questions, with particular attention drawn to their analysis in relation to the hypotheses formulated, as well as in relation to the main aim of the study. The separate analyses place particular emphasis on specific prerequisites affecting the language development of children with multiple disabilities and their learning difficulties.
- There is objectivity in the findings made regarding the effect of demography on the 15 modules of the questionnaire: they are consistent with and provide answers to the research questions and research hypotheses.
- The substantive interpretation of the section Discussion, with the formulated 5 dimensions, conclusions and recommendations, is an objective criterion for a high evaluation of the dissertation and its significance for optimising work with children with multiple disabilities. The **recommendations** made by the doctoral student for pedagogical practice and families deserve attention, as they reveal the level of her competence and her understanding of the nature of the conducted study.

Regarding the contributions:

I accept the scientific contributions and the contributions of practical value derived by doctoral student Eleni Vasilakaki from the dissertation. The contributions formulated in both aspects, concerning the cooperation between school specialists and the specific characteristics of the educational environment, as well as the benefits for children with multiple disabilities and learning difficulties, constitute a serious basis for specific practical decisions in the regulatory framework, at school and within the family community.

Assessment of the publications related to the dissertation

The doctoral student has submitted 5 publications, of which three are independent and two are co-authored with the scientific supervisor. The number and nature of the publications fully comply with the requirements of South-West University for the public defence of the dissertation and, to a large extent, reflect the essence and the achieved results of the dissertation research.

Author's abstract

The content and quality of the author's abstract accurately reflect the structure and the main results achieved in the dissertation.

Critical remarks and recommendations

The results of the dissertation research of doctoral student Eleni-Magdalini Vasilakaki and their competent analysis highlight the essential features of work with children with multiple disabilities, specifically in relation to their language development and learning difficulties. It is very important that these results be disseminated, and the doctoral student may propose a **Practical Guide** for Overcoming Difficulties for the benefit of all teachers and for the successful development and education of children.

CONCLUSION

The dissertation of doctoral student **Eleni-Magdalini Vasilakaki** contains scientific and practical-applied results, thereby substantively enriching the scientific field of special pedagogy. The dissertation meets all requirements of the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria Act, the Regulations for its implementation and the respective Regulations of South-West University.

The qualities of the dissertation submitted for opinion are evidence that the doctoral student possesses in-depth theoretical knowledge and professional skills in the field of special pedagogy and demonstrates competencies for independently conducting scientific research. There is no doubt of plagiarism in the dissertation and the related publications submitted for review.

In this sense, I confidently give my positive evaluation of the conducted dissertation research, the achieved results and contributions, and propose to the scientific jury to award the educational and scientific degree "Doctor" in the field of higher education: 1. Pedagogical Sciences, Professional Field 1.2. Pedagogy (**Special Pedagogy**) to **Eleni-Magdalini Pandelis Vasilakaki**.

23rd of August 2026
Blagoevgrad, Bulgaria

Member of the Scientific Jury:
Prof. Margarita Koleva, PhD